

MİLLİ MÜCADELE'DEN GÜNÜMÜZE YEREL BİR GAZETE: YENİ ADANA

Filiz YILDIZ¹, Sevda ÜNAL²

Makale Bilgisi

Araştırma Makalesi

DOI: 10.35379/cusosbil.1026735

Makale Geçmişi:

Geliş 21.11.2021

Düzeltilme 24.11.2021

Kabul 20.12.2021

Anahtar Kelimeler:

Yeni Adana,

Anadolu Basını,

Millî Mücadele Basını,

Yerel Basın,

Etkileşimli Gazetecilik.

ÖZ

1918 yılının sonlarında başladığı yayın hayatını halen sürdüren *Yeni Adana*, Türkiye'nin en eski yerel gazetesi olarak bilinmektedir. Gazete, işgal altındaki Adana'da zorluklar içinde yayımlanırken, bağımsızlık savaşına destek vermiş, kamuoyu oluşturarak halkın Milli Mücadele'ye olan inancını güçlendirmiştir. Bu çalışmada öğretmen Ahmet Remzi [Yüreğir] ve Avni Doğan'ın vatan savunmasına bir gazete ile destek verme düşünceleri doğrultusunda yayımladıkları *Yeni Adana* gazetesi ele alınmaktadır. Nitel araştırma tasarımı ile hazırlanan bu çalışmada sözlü tarih çalışması yöntemi kullanılmıştır. Sözlü tarih çalışmaları, toplumun kültürel yapısına ilişkin veri sağlamak ve bu kapsamda gerçekleştirilen görüşmeler, resmi tarihte gözden kaçırılan unsurların eleştirel bir şekilde değerlendirilmesine olanak tanımaktadır. Bu çalışmada, öncelikle ilgili literatür ve gazetenin çevrimiçi ortamda ulaşılan sayıları incelenmiş, ardından gazetenin imtiyaz sahibi Çetin Remzi Yüreğir ile yarı yapılandırılmış görüşme yapılmıştır. Yüreğir, gazetenin geçmişi ve bugünü, hatıraları ve deneyimlerine dayanarak aktarmış, ayrıca yerel basının güncel sorunları ve gazetecilikte yeni yönelimler ile ilgili tespitlerde bulunmuştur. Görüşmede öne çıkan; gazetenin toplumsal sorumluluğu ve misyonu, internet gazeteciliği ve sosyal medyanın yerel gazetelere sunduğu olanaklar, değişen gazetecilik pratikleri, okur ile etkileşim ve yurttaş gazeteciliğinin önemi gibi başlıca temalar, çalışmanın bulgular kısmında, alt başlıklar halinde irdelenmektedir.

A LOCAL NEWSPAPER FROM THE NATIONAL STRUGGLE TO THE PRESENT: NEW ADANA

Article Info

Research Article

DOI: 10.35379/cusosbil.1026735

Article History:

Received 21.11.2021

Revised 24.11.2021

Accepted 20.12.2021

Keywords:

Yeni Adana,

Anatolia Press,

Independence War Press,

Local Press,

Interactive Journalism.

ABSTRACT

Having been publishing since its foundation till now, *Yeni Adana* is known as the oldest local newspaper in Turkey. It supported the Independence War, encouraged the populace for national struggle via molding public opinion as barely published in subjugated Adana. In this study is discussed *Yeni Adana* newspaper, published by teacher Ahmet Remzi [Yüreğir], and Avni Doğan whose vision was to support homeland defense with a newspaper. With the help of qualitative analysis, oral history method is used in this study. Oral history method, while permitting data on public ethos, by means of interview, enables critical assessment of points neglected in official history. In this study, first of all related works and available issues of online archive of *Yeni Adana* are scrutinized, then, a semi-structured interview is conducted with Çetin Remzi [Yüreğir], the publisher. Yüreğir, accounts for history and present status of the newspaper based on his memories and experiences, as well as explicates current challenge of local media and new tendencies in journalism. Themes, emphasized in the interview, are examined in separate titles each, which are: mission and social accountability of the newspaper, online journalism and opportunities provided by social media to local media, shifting journalism practices, interactions with readers, and importance of the citizen journalism.

¹ Doç. Dr., Çukurova Üniversitesi, İletişim Fakültesi, filizyildiz@cu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-1206-4314

² Dr. Öğr. Üyesi, Çukurova Üniversitesi, İletişim Fakültesi, sevdaunal@cu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-2754-4780

Alıntılanmak için/ Cite as: Yıldız, F., Ünal, S. (2021), Milli Mücadele'den Günümüze Yerel Bir Gazete: Yeni Adana, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 30 (3), 223-234

GİRİŞ

Yerel basına, faaliyet gösterdiği yerleşim birimlerinde olup bitenleri vatandaşlara aktarmak, güncel gelişmeleri ve yenilikleri duyurmak, halkın sorunlarının, taleplerinin ve şikayetlerinin yerel yönetimlere iletilmesinde köprü görevi görmek ve sorunların çözümüne yönelik karar ve uygulamaların takipçisi olmak gibi görevler yüklenmektedir. Ulusal gazetelerin İstanbul ve Ankara merkezli habercilik politikalarının ve yerele yönelik sınırlı ilgilerinin aksine yerel gazetelerin yöre ile ilgili konulara ve sorunlara ağırlık vererek yerel halkın sözcülüğünü üstlenmesi ve kamu gazeteciliği anlayışını benimsemesi beklenmektedir. 1996 yılında yapılan 1. Anadolu Basın Kurultayı'nda yerel basın, 'Haberciliği ile yayımlandığı yörenin sesini, sorunlarını yansıtabilen, kendi mahallindeki sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasal gelişmeleri sağlıklı bir biçimde aktarabilen, yerel düzeyde kamuoyu oluşturma gücüne sahip gazeteler bütünü' şeklinde tanımlanmıştır (akt. Yıldız, 1998, s. 5). Bununla birlikte yerel basına yüklenen bütün bu görevlerin yerine getirilebildiği ve yerel basından beklentilerin gerçekleştirildiği söylenemez. Ağırlıklı olarak ekonomik sorunlarla karşı karşıya olan yerel basın işletmeleri her geçen gün işlevsizleşmekte ve ayakta kalma mücadelesi vermektedir. En genel haliyle Türkiye'de ulusal basının devasa bir medya endüstrisine dönüşümü ve iş insanlarının sektöre girişiyle gerçekleşen büyük yatırımlar karşısında kendi yağıyla kavrulmak durumunda olan yerel basın giderek kan kaybetmiş ve etkin bir gazetecilik yapmak bir yana günü kurtarma kaygısıyla faaliyet gösterir hale gelmiştir.

Uzun yıllardır çeşitli platformlarda yerel basının sorunları tartışılmakta ve çözüm önerileri sunulmaktadır. Türkiye'de yerel basının çoğunlukla yeterli sermaye birikimine sahip olmayan küçük işletmelerden oluşması, ekonomik sorunların öne çıkmasına neden olmaktadır (Gürel, 2007, s. 174). Yeterli sermaye birikimine sahip olmayan yerel gazetelerin yaşadığı ekonomik sıkıntılar, teknoloji yatırımlarını sektöre ugratmakta, nitelikli işgücü yerine gazetecilik eğitimi ve deneyimi olmayan az sayıda eleman ile yayın hayatlarını sürdürmelerine yol açmaktadır. Oysa yerel basının ilk örneklerini oluşturan vilayet gazetelerinden itibaren, faaliyet gösterdiği yörede etkin rol oynayan yerel gazetelerden söz etmek mümkündür. Özellikle pek çok yerel gazete ve gazeteci Milli Mücadele'ye verdiği destek ve zor koşullar altında yürüttükleri gazetecilik faaliyetleri nedeniyle minnetle anılmaktadır. Basın tarihi çalışmalarında Anadolu'daki bağımsızlık mücadelesini destekleyen gazeteleri işaret etmek üzere "Millî Mücadele Basını", "Kuvayı Milliye Basını" ya da "Anadolu Basını" ifadeleri kullanılmaktadır. Mustafa Kemal Atatürk, dönemin yerel basınına nitelendirmek üzere "fazilet adaları" ifadesini kullanmıştır (Gezgin, 2007). Kurtuluş Savaşı yıllarında İstanbul'da, Millî Mücadele hareketini destekleyen gazetelerin yanında İstanbul hükümetinin sesi olarak faaliyet gösteren ve Mustafa Kemal Paşa önderliğinde Anadolu'da yürütülen harekete muhalif olan gazete ve dergiler bulunmaktaydı. Dönemin önemli gazeteleri arasında yer alan *Tasvir-i Efkar*, *Vakit*, *İkdam*, *İfham*, *İleri*, *Akşam*, *Yeni Gün* ve *Sebilü'r-Reşat* yayınlarıyla Anadolu'ya destek veren, vatandaşlara cepheden gelen haberleri aktaran ve vatanın işgalden kurtarılması konusunda kamuoyu oluşturmaya çalışan gazetelerdir. Ne var ki, İstanbul'da faaliyet gösteren basın kuruluşları, işgal kuvvetlerin ağır baskı ve sansür uygulamaları nedeniyle sürekli kapatılma tehlikesi altında olduklarından Millî Mücadele'ye katılma noktasında Anadolu basınına gerisinde kalmışlardır. Bu süreçte İstanbul gazetelerinin sansür nedeniyle bazı sayfalarının boş çıktığı bilinmektedir. İşgal kuvvetlerine karşı kazanılan zaferler sonucu hareketin başarıya ulaşacağına ulaşıldığı 1921 yılı itibarıyla İstanbul hükümeti ve Padişahın Anadolu'ya dair haberler üzerindeki sansürü gevşetmesi üzerine İstanbul basınına yayınları aracılığıyla verdiği destek de artmıştır (Güner, 1998, s. 92). Mustafa Kemal Paşa'nın ulusal direnişi örgütlemeye başladığı ilk günlerden itibaren, haber akışına önem verdiğini belirten basın tarihçisi Orhan Koloğlu, Anadolu'da Kurtuluş Savaşı'nı destekleyen 82 gazetenin bulunduğunu kaydetmektedir. Koloğlu, "Ankara'nın iki gazetesi *Hakimiyet-i Milliye* ve Yunus Nadi'nin Ankara'ya naklettiği *Yeni Gün*, diğer bütün Kemalist basın için yönlendirici olmuşlardır" demektedir (2006, s. 114-116). Ülkenin dört bir yanında gazetecilik faaliyetleri ile bağımsızlık hareketine katılan başlıca yerel gazeteler *İzmir'e Doğru* (Balıkesir), *Yeni Adana*, *Açıksöz* (Kastamonu), *Babalık* (Konya), *Öğüt* (Konya), *İstiklâl* (Trabzon), *Işık* (Giresun), *Albayrak* (Erzurum), *Ahali* (Samsun), *Seyyare-i Yeni Dünya* (Eskişehir), *Millî Yol* (Bursa), *Emel* (Amasya), *Türkoğlu* (Bolu)'dur (Şapolyo, 1976; Topuz, 2003).

Bu çalışmanın konusunu oluşturan *Yeni Adana* gazetesi 1918 yılından günümüze süre gelen 103 yıllık yayın hayatı ile Türkiye'nin en eski yerel gazetesi olarak bilinmektedir. Pulur (2017, s. 79), *Yeni Adana*'yı Milli Mücadele'den bu yana yayın hayatını sürdüren tek Kuvayı Milliye gazetesi olarak nitelendirmektedir. Gazete işgal altındaki Adana'da 1918 yılının son günlerinde, Millî Mücadele'ye destek vermek üzere türlü zorluklar ve imkansızlıklar içinde yayınlanmaya başlamıştır. Bağımsızlık mücadelesine katılmanın etkili bir yolunun gazete çıkarmak olduğunu düşünen öğretmen Ahmet Remzi [Yüreğir] ve Avni Doğan, 25 Aralık 1918 günü Mücavirzade Mustafa Emin'in Hayat Matbaası'nda *Adana* adlı gazetenin ilk sayısını yayımlamışlar ancak 3. sayıdan itibaren işgal kumandanlığının baskısı sonucu bu gazete vilayet emriyle kapatılmıştır. Bunun üzerine

Ahmet Remzi ve Avni Doğan yeni bir gazete çıkarmak üzere imtiyaz alarak yollarına *Yeni Adana* adını verdikleri gazete ile devam etmişlerdir. *Yeni Adana*'nın Hayat Matbaası'ndaki basımı 8. sayıdan sonra işgal kuvvetlerinin matbaayı basması ve çalışanların tutuklanması üzerine sona ermiştir (İslam, 2017, s. 30).

İşgalcilerin matbaayı basmasına Avni Doğan 8. sayıda yer alan "Kanuna Hürmet" başlıklı yazısı neden olmuştur. Avni Doğan, yazısında işgalcilerin gelişigüzel biçimde yaptıkları baskınları ve kanunsuz eylemlerini eleştirmektedir. İşgal güçlerini kastederek, "Eşeğin kuyruğu hala elimizdedir" demektedir. Avni Doğan'ın ifadeleri işgalcileri öfkelenendirir, baskında hem matbaadaki makinelere hem de gazetenin koleksiyonuna el konulur. Hayat Matbaası kapatılır, sahibi tutuklanır, Avni Doğan ise Yozgat'a sürgün edilir. Gazetenin kurucusu Ahmet Remzi hakkında da idam kararı verilmiştir. Bu koşullar altında Ahmet Remzi çareyi kaçmakta bulur. Ancak şehrin girişi ve çıkışları Ermeni çetelerince tutulmuştur. Günlerce Akkapı Mezarlığı'nda saklanır. Çarşaf giyerek kadın kılığında Adana sınırları dışına çıkmayı başarır. Daha güvenli bir yer olan Kayseri'ye gider ve orada *Erciyes* gazetesinden gördüğü destek sayesinde Mazlum Rasim Bey ile birlikte *Adana'ya Doğru* gazetesini çıkarır. Ancak gazete burada ses getirmeyince, Adana'ya nazaran daha güvenli olduğu düşünülen Karaisalı ilçesine döner (Akalin, 2000, s. 126; 100. Yıla Doğru Yeni Adana Gazetesi, 2017, s. 10,19-21). Gazete 25 Temmuz 1920'de Karaisalı'daki tren istasyonunda bir vagona yeniden yayımlanmaya başlamış, 9-13 arası sayıları burada yayımlanmıştır. Pozantı'nın düşman işgalinden kurtulması üzerine ise buraya taşınmış, 9 Eylül 1920'de yani 14. sayıdan itibaren Pozantı'da yayımlanmıştır. *Yeni Adana*'nın Pozantı dönemi 27 Kasım 1921'de sona ermiş, 9 Aralık 1921 tarihinde yeniden Adana'ya dönülmüştür (İdem, 2004, s. 47; Yıldırım, 2013, s. 746-747). Gazetenin hazırlandığı ve basıldığı yerlerin sıklıkla değişmiş oluşu dikkat çekmektedir. Bunun nedeninin işgal kuvvetlerinin baskısı olduğunu tahmin etmek zor değildir. Diğer yandan halkın, bağımsızlık savaşına olan inancını sarsıcı yayınlar yapan *Ferda* gazetesi, *Yeni Adana*'nın baş etmek zorunda kaldığı başka bir unsur olmuştur. 'Fransızlar Dostumuzdur' diyen *Ferda*, işgali memnuniyet verici olarak nitelendirmiştir (Coşar, 1964, s. 66). Milli Mücadele karşıtı gazeteler arasında *Ferda* en etkili olanlardan biridir. Gazete bir yandan saltanat ve hilafeti savunmuş bir yandan da Fransızlarla işbirliği içinde hareket ederek Çukurova'da işgalcilere karşı direnişi zayıflatmak için çaba harcamıştır. Fransız uçaklarının bu gazeteyi havadan halkın üzerine attıkları ve istihbarat harcamalarından *Ferda*'nın yöneticilerine kaynak aktardıkları bilinmektedir (Varlık, 2006, s. 231; İslam, 2017, s. 40; Akalin, 2000, s. 125). Gazetenin kurucusu Ahmet Remzi, 1919 yılının son aylarında Boğazlıyan Kaymakamı Avni Doğan'ı ziyaretinde Mustafa Kemal Paşa'ya bir telgraf göndererek Kayseri ya da Niğde merkez olmak üzere Adana Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'ni kurmak üzere müsaade ister. Bir mektupla da başvuruda bulunur. Milli Mücadele'de gazetecilik faaliyetinin yanı sıra örgütsel düzeyde de etkin olmak arzusundadır. Mustafa Kemal Paşa 2 Aralık 1919 tarihinde bu talebi uygun gördüğünü bildiren bir yanıt verir. Bunun üzerine Cemiyet, Kayseri'de Ahmet Remzi Yüreğir başkanlığında kurulur. Adana'ya döndüğü günlerde Mustafa Kemal Paşa ile teması sürer. Önce Karaisalı sonra da Pozantı'da Kuvayı Milliye hareketine önderlik eder. Pozantı döneminde Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti'nde bir de istihbarat teşkilatı örgütleyerek cephedeki başarıları yurt genelinde duyurmaya çalışır. Gazete bu dönemde bir propaganda gazetesi niteliğindedir (100. Yıla Doğru Yeni Adana Gazetesi, 2017, s. 22- 23).

Gazetenin 9. sayısında Pazartesi ve Perşembe olmak üzere haftada iki gün çıktığı ve 5 kuruşa satıldığı bilgisi bulunmaktadır (İslam, 2017, s. 15, 30). Buna karşın Gülseren Akalin "Kurtuluş Savaşı'nda Adana Basını" başlıklı makalesinde *Yeni Adana* gazetesinde fiyat bilgisi yer almakla birlikte gazetenin para ile satılmadığını hem halka ücretsiz verildiğini hem de cephelere gönderildiğini ifade eder (2000, s. 127). Millî Mücadele'nin önemli destekçilerinden olan *Yeni Adana* gazetesi Ankara'dan ve yeni Meclis'ten haberler vermiş, askeri kazanımlar konusunda halkı bilgilendirmiş, askere destek vermiş ve Milli Mücadele karşıtı yayınlarla mücadele etmiştir. Şapograf (Taş baskı) tekniği ile basılan gazete Milli Mücadele yıllarında Toros Cephesinde kurulmuş olan Kuvayı Milliye çeteleri tarafından dağıtılmıştır. Yöre halkının bağımsızlık mücadelesine olan inancını güçlendirmek amacıyla gazetede, vatan, hürriyet, bağımsızlık temalı yazı ve şiirlere yer verilmiştir. Şapolyo (1976), *Yeni Adana*'nın 28 Temmuz 1921 tarihli sayısına Ziya Gökalp'in 'Büyük Azim' adlı bir şiir gönderdiğini kaydetmektedir.

Gazetenin şekilsel özellikleri ve yayın periyodu savaş koşullarından kaynaklanan sıkıntılar nedeniyle sürekli değişim göstermiştir. Örneğin logosunda yer alan "Kilikya Türk Ülkesidir" ibaresi 9 Eylül 1920 yılında çıkarılan 14. sayıda "Adana Türk Ülkesidir" ibaresine yerini bırakmıştır (İslam, 2017, s. 31). Gazetenin savaş koşullarının neden olduğu maddi ve teknik imkansızlıklar ve dağıtım ile ilgili aksaklıklar bir tarafa işgal altındaki bir yörede, işgalcilerin baskısı altında var olma mücadelesi verdiği anlaşılmaktadır. Türkiye'nin bağımsızlık mücadelesine destek veren gazete, Kurtuluş Savaşı boyunca yayınlarıyla halk arasında Milli Mücadele'ye olan inancın artmasını sağlamıştır. Milli Mücadele yıllarında, ulusal ve uluslararası gelişmelere ilişkin gazetenin en önemli

haber kaynağı Anadolu Ajansı olup, gazete aracılığıyla halk bölgedeki gelişmelerden haberdar edilmiştir (İdem, 2004, s. 49). İslam'a göre (2017, s. 51) *Yeni Adana*, Anadolu Ajansı'ndan aldığı haberlerin yanı sıra diğer Anadolu gazeteleri ve İstanbul basını ile de bağlantı kurmuş ve haber alışverişinde bulunmuştur. Gazetede yalnızca güney cephesindeki gelişmeler değil tüm cephelerdeki gelişmeler duyurulmuş, ayrıca Mustafa Kemal Paşa'nın beyanatları, meclis konuşmaları ve telgrafları yayımlanmıştır (Akalin, 2000, s. 126).

Resim 1.: 20 Ocak 1927 Osmanlıca harfleriyle *Yeni Adana Gazetesi* (Kaynak: Çukurova Üniversitesi Kütüphanesi Arşivi)

1 Kasım 1928 tarihinde Türkiye’de Harf Devrimi sonucunda, *Yeni Adana* gazetesinde de 3 Aralık 1928 tarihinden itibaren Osmanlıcadan yeni Türkçe alfabeğe geçilmiştir. Gazetenin 4 Kasım 1928 tarihli 80. sayısında yer alan “Yevmi Gazete” ibaresi ile gazetenin günlük olarak yayımlanmaya başladığı ilan edilmiştir (Okday, 1932, s. 9; Değirmenci, 2019, s. 41-42; Akalin, 2000, s. 126). 29 Temmuz 1929 tarihinden sonra gazetenin günlük yayımlandığı bilgisi gazetenin logosunun altında yer alan 'Her Gün Çıkar Halkçı Gazete' sloganı ile verilmiştir. (*Yeni Adana*, 29 Temmuz 1929). İsmail Hakkı Tevfik Okday’ın 1932 tarihli *Adana Vilayeti Matbuatı* adlı çalışmasında aktardığına göre, erken Cumhuriyet yıllarında *Yeni Adana*, İstanbul, Ankara ve Çukurova bölgesi dışında Münih ve Paris gibi Avrupa şehirlerinde de muhabir bulunduran bir gazete olmuştur.

Günümüzde gazetenin arşivi Çukurova Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı bünyesinde muhafaza edilmektedir. Bununla birlikte gazete sayfaları yıpranmış durumda olduğundan, daha fazla zarar görmesini engellemek adına, basılı gazeteye erişim sağlanamamakta, 1927-1993 yılları arasında yayımlanan ve dijital ortama aktarılan bazı nüshalara çevrimiçi ulaşılabilmektedir. Gazetenin çevrimiçi ortamda yer alan nüshaları incelendiğinde 1 Nisan 1937 tarihinden 27 Kasım 1950’ye kadar akşam gazetesi olarak yayımlandığı görülmektedir. Bu süreçte gazetenin logosunda ‘Akşamları Çıkar Gündelik Halkçı Gazete’ ibaresine yer verilmiştir. Günümüzde *Yeni Adana*, Milli Mücadele döneminden itibaren yayında olduğunu gösterir şekilde “1918’den Beri Halkın Hizmetinde” sloganı ile yayımlanmaktadır. *Gazete*, günlük 750-800 adet basılmakta aynı zamanda internet üzerinden yayın hayatını sürdürmektedir. Ağırlıklı olarak abonelik sistemi ile okura ulaşan gazetenin fiyatı 1 TL’dir. Gazete 6 sayfa olarak basılmakta, Adana ile ilgili rutin ve özel haberlerin yanı sıra ulusal ve dünya haberlerine de yer verilmektedir. Ayrıca gazetede, bilim, sanat, edebiyat ve tarih alanlarındaki köşe yazısı, söyleşi, kitap eleştirisi vb. içeriklerde, gerek Adana gerekse de farklı şehirlerden akademisyenlerin ve aydınların yazılılarıyla gazeteye destek verdiği görülmektedir (*Yeni Adana*, 6 Aralık 2021).

Yeni Adana gazetesi çevrimiçi olarak <https://yeniadana.net/> adresinden yayın yapmakta olup sitede yerel, bölgesel, ulusal ve uluslararası gelişmelere yer verilmektedir. Web sitesi ana sayfasının üst kısmında, gazete amblemi ve bannerının altında yer alan menü çubuğunda haberlerin konularına göre tasnif edildiğini gösteren düşünce-sanat ve toplum, siyaset gündemi :CHP’de yön arayışları, siyaset, gündem, spor, dünya, ekonomi, tarım başlıkları yer almaktadır. Menü çubuğunda ayrıca basılı gazetede yer alan ilan sayfası “İlan Gov.Tr Resmi İlan

Haberi” başlığı altında verilmektedir. Yine ana sayfada 15 haberden oluşan manşet ya da vagon haber paneli bulunmaktadır. Bu bölümde gündemdeki önemli haberler yer almakta ve gelişmelere göre haberler güncellenmektedir. Ayrıca gazetede yazmakta olan köşe yazarları da vagon haberlere yakın bir konumda, bir menü çubuğu içinde sayfada yer almaktadır.

Resim 2.: 29 Ocak 1929 yeni Türkçe alfabe ile yayımlanan *Yeni Adana* (Kaynak: Çukurova Üniversitesi Kütüphanesi Arşivi)

AMAÇ, YÖNTEM VE ÖRNEKLEM

Bu çalışmada 103 yıldır yayımlanan yerel gazetenin, geçmişi ve bugününe dair verilerinin kayıt altına alınması amaçlanmıştır. Gazetenin arşivi, tarihi dokümanlar ve konuyla ilgili akademik çalışmaların yol göstericiliğinde hazırlanan bu makalenin özgün yanını, 1958 yılından bu yana gazetenin imtiyaz sahibi olan Çetin Remzi Yüreğir ile yapılan sözlü tarih çalışması oluşturmaktadır. Başka bir anlatımla, nitel araştırma tasarımı ile sözlü tarih çalışması şeklinde yapılandırılan çalışmada, Yüreğir ile yapılandırılmış görüşme yapılarak, geçmişten günümüze gazeteye dair verilerin ilk ve en yetkili ağızdan elde edilmesi hedeflenmiştir. Ayrıca yıllarını bu işe vakfetmiş bir gazetecinin/gazete sahibinin, yerel basının güncel durumuna ilişkin tespitlerini, gazeteciliğin geleceğine ilişkin öngörülerini ve farklı bir yerel gazeteciliğe dair önerilerini görüşmeler esnasında aktarmış olması, yerel basın ile ilgili literatüre önemli bir katkı olarak değerlendirilmektedir.

Belleğin kayıt altına alınmasına olanak sağlayan bir yöntem olan sözlü tarih çalışmaları “toplumsal tarihten siyasi ve ekonomik tarihe uzanan geniş bir yelpazede, geçmişin belleklerde kalan bilgisini bugünden derleyen, tek başına bir disiplin olmayıp, disiplinler arası bir yaklaşımdır” (Aziz, 2017, s. 121). Yorumlayıcı paradigma üzerine temellenen nitel araştırma yöntemlerinden sözlü tarih çalışmaları tek bir kişinin hayatı üzerine kurulabileceği gibi bu çalışmalarda birden çok kişinin yaşamına ilişkin anlatılara da yer verebilir (Glesne, 2013, s. 27). Aslında sözlü tarih çalışmaları bir ya da birden fazla kişiyle yapılan görüşme ya da görüşmeler, “belgeler (tutanaklar, mektuplar, anılar, vasiyetler vb.), fotoğraflar veya başka eserler”le (Glesne, 2013, s. 116) desteklenmektedir. Toplumun kültürel yapısına ilişkin de veri sağlayan (Glesne, 2013, s. 142) sözlü tarih çalışmaları kapsamında gerçekleştirilen görüşmeler kayıt altına alınmış tarihte gözden kaçırılan unsurların görüşmecinin aktarımı aracılığıyla eleştirel bir şekilde değerlendirilmesine olanak sağlamaktadır (Aziz, 2017, s. 121). Başka bir ifadeyle dinamik bir yapıya sahip olan sözlü tarih çalışmaları çoğu zaman resmi ya da egemen ideolojinin süzgecinden geçerek şekillenen yazılı kaynakların eksikliklerini tanıklıkların gün yüzüne çıkarılmasıyla tamamlayabilir (Berg & Lune, 2015, s. 348). Sözlü tarih çalışmaları amaca göre çeşitlilik göstermektedir. Bunlar “kişi, olay, kurum ve kuruluş”larla ilgili olabileceği gibi “şehir, kasaba, belde, köy, mahalle gibi yerleşim yerleriyle ilgili kültür çalışmaları” şeklinde de olabilir (Aziz, 2017, s. 124).

Bu çalışmada veri toplama süreci 1 Eylül 2021- 1 Kasım 2021 tarihlerini kapsamaktadır. Bu süreçte yerel basın ve *Yeni Adana* gazetesi ile ilgili makale, tez ve kitapların bir kısmı incelenmiş, katılımcı ile yapılan görüşmede ise, Çukurova'nın toplumsal ve kültürel yapısıyla ilişkili unsurların basın yayın hayatına etkileri, yöre halkının gazeteye yönelik yaklaşımı ve *Yeni Adana* ve yerel gazetelerin geleceğine yönelik bir çerçeve çizilmeye çalışılmıştır. Çetin Remzi Yüreğir ile 85 dakika süren bir telefon görüşmesi iki araştırmacının da katılımıyla yapılmıştır. Yüz yüze görüşmenin tercih edilmeyiş nedeni; Covid-19 pandemi koşulları ve önemli sağlık sorunları yaşayan katılımcı açısından riskli bir durum oluşmasını engellemektir. Görüşme öncesinde ses kaydı almak için katılımcının sözlü onayı alınmıştır. Ayrıca görüşme esnasında her iki araştırmacı da not tutmuşlardır. Çalışma kapsamında bazı basılı kaynaklar ve belgeler araştırmacılara bizzat katılımcı tarafından sağlanmıştır. Yüreğir, gazetesi ile ilgili olup araştırmaya katkı sağlayacağını düşündüğü dokümanları araştırmacılara ulaştırmıştır. Bu dokümanlar arasında kendisinin Çukurova Üniversitesi Enstitüleri diploma töreninde 1997 yılında yaptığı konuşmanın kitapçık olarak hazırlanmış konuşma metni de yer almaktadır. Bu metinde, gazetecilik mesleğinin misyon ve sorumluluklarına değinilmekle birlikte asıl vurgu Yüreğir'in ifadesiyle "Etkileşimli Gazetecilik" modeline ilişkindir. Çalışmanın bulgular kısmında bu konu kapsamlı biçimde ele alınmıştır.

ARAŞTIRMA BULGULARI

Yeni Adana gazetesi imtiyaz sahibi Çetin Remzi Yüreğir ile yapılan görüşmede gazetenin kuruluşundan günümüze uzanan süreç, hem gazete özelinde hem de yerel basın ve gazetecilik mesleği çerçevesinde konuşulmuştur. Yüreğir, babası Ahmet Remzi Yüreğir ve Avni Doğan işbirliği ile çıkarılan *Adana* ve *Yeni Adana* gazetelerini büyüklerinden dinledikleri, babasının kaleme aldığı yazılar ve kendi belleğindeki hatıralar ışığında aktarmıştır. Yüreğir, görüşmede basının toplumsal görevi ve sorumluluğunu vurgulamış, 100 yılı aşkın süredir yayın hayatını sürdüren *Yeni Adana* gazetesinin yayın politikasını, değerlerini, ilkelerini, misyon ve hedeflerini bu çerçevede aktarmıştır. Ayrıca Yüreğir'in, yaşamının büyük bölümünü gazeteciliğe vakfetmiş biri olarak ağırlık verdiği konular arasında, çağımızın değişen gazetecilik anlayışı ve pratikleri yer almıştır. Yüreğir, giderek kan kaybeden yerel basın için internet ve yeni medyanın bir fırsat olarak değerlendirilebileceğini belirtmiş ve yerel basın için, okuru üretim sürecine dahil eden bir gazetecilik modelinin kaçınılmaz olduğunu ifade etmiştir. Yüreğir ile yapılan görüşmede öne çıkan temalar aşağıdaki başlıklar altında ele alınmıştır.

Yerel Basının Toplumsal Misyonu ve Sorumluluğu:

Liberal öğretilerde basın, demokrasinin temel unsurlarından biri olarak vurgulanmakta ve "dördüncü güç" şeklinde nitelendirilmektedir. Basının işlevlerini sağlıklı biçimde yerine getirebilmesinin ön koşulu düşüncelerin serbestçe ifade edilebildiği koşulların sağlanmasıdır. Böylece basın, kamunun temsilcisi olma rolünü üstlenebilecek, kamunun bekliliği ve sözcülüğünü yapabilecek, siyasal otoriteyi denetleyebilecek yeri geldiğinde kamu adına hesap sorabilecektir (Uzun, 2006, s. 26). Bu anlayış çerçevesinde yerel basına da benzer görevler yüklenmektedir. Dahası yerel basının daha sınırlı bir coğrafyada faaliyet gösterdiği düşünüldüğünde yaygın basında görmezden gelinen ya da gereken ilgiyi görmeyen yerel olay ve olguların kapsamlı biçimde aktarılması gibi temel bir sorumluluğu da bulunmaktadır. Başka bir anlatımla yerel gazetelerin, yayımlandıkları yerleşim birimlerinde, kapsayıcı ve çok sesliliğe önem veren bir gazetecilik anlayışını; haberlerin seçimi ve sunumunda benimsemeleri, yerel otoriteler ve uygulayıcılar nezdinde kamunun haklarının savunucusu ve sorunlarının takipçisi olmaları beklenmektedir.

Basının hareket alanının sınırlandığı ve otoriterleşme eğilimlerinin yükseldiği dönemlerde ise yukarıda sıralanan beklentilerin gerçekleşmesi güçleşmektedir. *Yeni Adana* gazetesinin 1918 yılında başladığı 100 yılı aşan serüveninde toplumsal sorumluluk anlayışı ile hareket ettiğini belirten Çetin Remzi Yüreğir, gazetenin temel misyonunu, "Çağdaş Türkiye'nin güvencesi ve Atatürk ilke ve devrimlerinin savunucusu olmak" şeklinde ifade etmektedir. Gazetenin kurucuları Ahmet Remzi Yüreğir ve Avni Doğan'ın ilk adımı attıkları günden bu yana basının harekete geçirici gücünün ve toplumsal düzeydeki etkilerinin farkında olduklarını dile getirmektedir:

Bu konu gerçekten bizim de yıllar sonra bile dikkatimizi çekiyor. Okuma yazmanın neredeyse hiç olduğu bir dönemde bu gazete çıkmaya başlıyor. İki genç insan, Avni Doğan ve babam Ahmet Remzi Bey, işgal başlayınca bir fikre kapılıyorlar ve bir çabaya giriyorlar: Düşünsel mücadele fikri. Düşünsel mücadele fikriyle harekete geçmeleri çok enteresan. Bir fikir olarak başlamış, tüm zorluklara rağmen bu hareket silahlı savunmaya kadar varan bir hareketin başlangıcı olmuş. 1919'un başında gazete bir makale yüzünden kapatılıyor. Bir Ermeni ihbar

ediyor babamı. Babama idam emri çıkıyor. Hiçbir akrabası eve almıyor. Sonra kadın çarşafı içinde at ile, bir adam, kadını köye götürür gibi götürülüyor. Kozan tarafına doğru gidiyor. Bir iki köye uğruyor. Karaisalı'ya gidiyor. Pozantı'ya gidiyor. Buralarda yer bulamayınca Niğde ve Kayseri'ye gidiyor. Kayseri'de Erciyes³ adında bir gazete çıkarıyor.

Yeni Adana, Kurtuluş Savaşı'nın temellerinin atılmasında diğer yerel gazeteler gibi çok önemli. Bugünkü gazetecilik anlayışıyla da kesişen bir yönü var. Fikri bir hareketin başlangıcı olmakla birlikte bir de eylemin başlangıcı. Medyanın, hareket başlatıcı olma görevi var. Her bir gazete, bir ateşi başlatan ve toplumu yönlendiren olmak zorunda. Benim bu düşüncem bir ideal ya da bir hayal olarak görülebilir. Bununla birlikte Yeni Adana ailesi olarak biz bu ideali hala yaşıyoruz. Gazete ayakta duruyorsa nedeni bu. Bu misyonu gelecek nesillere de aktarmaya çalışıyoruz.

Gazetenin kurucusu Ahmet Remzi [Yüreğir], Milli Mücadele yıllarında olduğu gibi Cumhuriyet döneminde de Adana'nın toplumsal ve siyasal hayatında öne çıkan bir isim olarak bilinmektedir. Ahmet Remzi Bey Cumhuriyet'in kuruluş sürecinde ve Atatürk İlke ve Devrimlerinin, Çukurova halkı tarafından benimsenmesinde gerek kalemiyle gerekse de politik kimliğiyle etkin rol oynar. Çetin Remzi Yüreğir babası Ahmet Remzi Yüreğir'i dava adamı olarak nitelendirirken siyaset hayatına ilişkin şu bilgileri vermektedir:

Babam laikliğe yöneltilen tehditler için çok hassastı. Bu bağlamdaki sorunlar konusunda çok dikkatliydi. Bu konular konusunda yazar ve konuşurdu. 1930 yılında Serbest Cumhuriyet Fırkası kurulduğunda halk Adana'da Cumhuriyet Halk Partisine karşı ayaklanıyor. CHP binasını yakmaya kalkışıyorlar. Babam engelliyor. Bir dönem sonra babam partiden ayrılıyor. Annem politikayı sürdürmeye çalışıyor. Sonra 1944 ya da 1945 yılında geri dönüyor. 1946 seçimlerinde aday yapıyorlar. Milletvekili oluyor. 1946-1950 arası CHP milletvekili... Ancak babamın kendi partisinde bile daima bir sorgulaması olmuştur. Düzeni devam ettirmek adına yapılan yanlışları da ortaya koymaktan çekinmezdi. Gazete dışındaki siyasi mücadelesi de enteresandır. 1951 yılında trafik kazasında kaybettiğimizde İstanbul'da partisi adına İnkılap adında bir gazete çıkarmaya çalışıyordu.

Yayın hayatına kesintisiz biçimde devam eden gazete, yıllar içinde biçim ve içerikle ilgili değişimler yaşasa da Kemalist çizgisini sürdürür. "Hep ileriye bakan çağdaş Türkiye'nin güvencesi olmaya çalıştık. Yapıcı bir bakış açısıyla... Atatürk devrimlerinin savunucusu olmak asla taviz vermediğimiz bir konu. Bu yüzden pek çok kesimle ters düştük" diyen Yüreğir, yayın politikalarında saygın ve dürüst bir gazete kimliğini sürdürmenin öncelik taşıdığını söylemektedir:

Saygın ve dürüst bir gazete olmak bizim için hep öncelikli oldu. Özenti bir tutum sergilemedik. Yalan haberden, hakaretlerden uzak durduk. Elbette gelişmeleri verdik, vermeye devam edeceğiz ama dozunda vereceğiz. Bunca yıllık yayın hayatımızda tarafımızda açılan dava 3 ya da 4'ü geçmez. Demokrat Parti'nin son dönemlerinde, 1958-1960 yılları arasında, siyasi tekzipler geldi. Ama kişisel haklar anlamında böyle şeylerle karşılaşmadık. Çünkü bilinçli olarak hakaret tarzı ifadelerden uzak durduk. Yayın hayatımız boyunca ulusal bilinci egemen kılmak için çaba gösterdik. Türk ulusu güçlü ve onurlu bir yaşam sürdürsün istedik. Türkiye insanları zamanında kanıyla bedel ödediği için bunu hak ediyor.

Yüreğir'in yaşamında, gazetenin DP tarafından kurulan Tahkikat Komisyonu tarafından kapatıldığı 9 Mayıs 1960 tarihi derin iz bırakır. Ağabeyi Yalçın Remzi Yüreğir'in gazeteyi yönettiği, kendisinin ise askerlik görevini yaptığı o günlerde ağabeyinden bir telefon alır. Ağabeyinin verdiği kapatılma haberi ile sarsılır. O gün yaşadıklarını, "Abim Yalçın gazetenin ortağı ve yürütücüsüydü. Telefon etti, sınıftan çıktım. Gazete kapatıldı. Haberin olsun dedi. Ben sınıfa döndüm yedek subay okulunda. Bir Fransızlar kapattı gazetemizi bir de tahkikat komisyonu dedim" diye anlatmaktadır.

Günümüzde gazetelerin demokratik işlevlerinden ve toplumsal sorumluluk anlayışından uzaklaştığını ifade eden Yüreğir, basının dördüncü güç olma misyonunu da yitirdiğini söylemiştir. Gazetenin yayımlandığı günden

³ Kaynak gazetenin ismini *Erciyes* olarak ifade edilmiş olmakla birlikte Ahmet Remzi'nin, Kayseri'de yardım aldığı gazete *Erciyes*'tir. Burada yayımladığı gazetenin Adana'ya Doğru olduğu bilinmektedir (Bkz. Gülseren Akalın, Kurtuluş Savaş'ında Adana Basını, Efsaneden Tarihe Bugüne Adana Köprü Başı, Erman Artun ve M.Sabri Koz (Haz.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları, 2000, s. 126)

bu yana siyasi mücadelelerle geçen dönemlerinin olduğunu belirten Yüreğir, 1960'lı yılları “gazetenin en parlak günleri” şeklinde nitelendirmektedir:

Gazetenin toplumun gözünde saygın olduğu dönümlerde çok etkin olmuş Yeni Adana. Benim çocukluğumda bir laf vardı, “doğrudur gazete yazdı çünkü derlerdi”. Gazetenin bir güvenilirliği vardı. Bizim geçmişimizde en önemli dönemlerden birisi DP ye direndiğimiz dönemlerdir. Siyasi mücadele günlerimiz oldu. Örneğin 1968 belediye seçimlerinde gazete çok etkiliydi. Ali Sepici'ye karşı çok mücadele ettik. Hakim “yeni seçimi siz kazandınız dedi. Gazete artık bu işlevlere sahip değil. Anlamsız ve güçsüz” değerlendirmesini yapmaktadır.

Gazetenin tarihinde 1965 yılının ayrı bir önemini olduğu görülmektedir. Amerika Gazete Sahipleri Birliği Vakfı, bu yıl itibariyle kalkınmakta olan ülkelerin basını için uluslararası bir ödül olan Dünya Basın Başarı Ödülü vermeye başlar. Ödülün ilki Yeni Adana gazetesinin olur. 21 Nisan 1965 tarihinde New York'ta düzenlenen ödül töreninde, Çetin Remzi Yüreğir ödülü, Arjantinli gazeteci Dr. Alberto Gainza Paz'ın elinden alır (100. Yıla Doğru Yeni Adana Gazetesi, 2017, s. 68-69). Yüreğir, yerel bir gazetenin dünya çapında önemli bir ödül almasını, “1965'te bize dünya basını başarı ödülü verildi. Amerikan Gazete Sahipleri Birliği verdi. O zaman TV nedeniyle gazetenin gözden düşmeye başladığını anladılar. Yapılan programın ilk ödülünü biz aldık. Dünya çapında tanınmış olmak önemli, çok ciddi bir şeydi. Gainza Paz konuşmasında şunu söyledi: Bir gazetenin büyük olması için, makine koleksiyonları değil, ruhunun olması gerekiyor.” şeklinde aktarmaktadır. Gazete 1996 yılında ise Türkiye Gazeteciler Cemiyetinin basın özgürlüğü için mücadele eden kurum ve kişilere verdiği “Basın Özgürlüğü Ödülü”nü de almıştır.

Çukurovalı Okurların Anonim Desteği

Son yıllarda internet ve yeni medyanın, gazetecilik alanının dinamiklerini belirliyor oluşu yeni bir gelir modelinin doğmasına zemin hazırlamıştır. Kitle fonlama adı verilen bu finansal destek modeli özellikle işsiz kalan ve kurumsal desteği bulunmayan gazetecilerin çevrimiçi gazetecilik yapmalarına olanak tanımaktadır. Ayrıca kitle fonlamasında tek bir haber için fon toplanabileceği gibi, kesintisiz haber yayını, yeni bir platform ve farklı bir gazetecilik hizmeti için mümkün olabilmektedir (Uzun, 2020, s. 118). Günümüzde böyle bir gelir modeli, öz sermaye birikiminden yoksun ve ekonomik sıkıntılar yaşayan gazeteler için de önemli bir fırsat olarak görülmektedir. Esasen yayımlandığı yörede saygınlığı ve güvenilirliği olan yerel gazeteler, basılı gazeteden çok gazetenin internet sürümüne ağırlık verdikçe daha fazla kişiye ulaşmakta ve görünür olmakta, dolayısıyla okur ile etkileşimi artmaktadır. Okur ile kurulan bağlar ve etkileşim, yerel düzeyde finansal destek kampanyalarının düzenlenmesine imkan tanımakta ve böylece ekonomik güçlüklerle başa çıkmaya çalışan gazetelere can suyu olmaktadır. Yani bir anlamda okur kitlesinin bireysel düzeyde küçük katkılarıyla toplanan bir fonlama söz konusu olmaktadır.

Yeni Adana gazetesinin kendi öz kaynaklarının yanı sıra okurların düzenlediği kampanyalarla varlığını sürdürdüğünü belirten Çetin Remzi Yüreğir, bu durumu “anonim destek” şeklinde ifade etmiştir. Son yıllarda basılı gazete çıkarmanın maliyetinin arttığına değinen Yüreğir, gazeteyi basılı olarak devam ettirmenin güçlüğünü şu sözlerle anlatmaktadır:

Artık gazeteyi basmakta çok zorlanıyoruz. Bu zamana kadar direndik. En az maliyetle basılı gazeteyi yaşatmaya çabalıyoruz. Ancak ne kadar sürede daha bunun mümkün olacağını bilmiyorum. Anonim destekle de yürümeye çalışıyoruz. Dostlarımız zaman zaman kampanyalar açarak Yeni Adana'ya destek vermeye çalışıyorlar. Tanımadığımız insanlar bile destek olmaya çalışıyor. Gazeteler aslında bu noktaya geldi dünya genelinde. Anonim destekle bunu sağlamaya çalışıyoruz. Gelirler yetmeyince bu yola gittik. Ekonomik bağımsızlığı korumaya çalışıyoruz. Kimseden hak etmediğimiz bir şey almaya çalışmıyoruz. Birinden bir şey alayım onun savunucusu olayım ya da başkalarının haklarını ihlal edeyim gibi bir tutumumuz hiç olmadı. Günümüzde birilerinin tetikçisi olarak çalışan gazeteler var. Birilerinden para toplanarak gazete çıkartılıyor. Aynı manşetlerle çıkan gazeteler var. Biz yıllardır ölçülü olduk. Haberleri ölçülü veriyoruz. Sansasyon ve magazin, gazeteciliğe sığacak bir şey değil. Hep okurlarla ve dostlarla bir arada dayanışma içinde olmaya çalışıyoruz. Bununla birlikte yörede nüfus arttıkça yabancılaşma da artıyor. Artık gemisini kurtaran kaptan. Yeni Adana varmış yokmuş... Ulusal birliği sağlayacak ilkeler varmış yokmuş... Basın özgürlüğü varmış yokmuş... Kimsenin umurunda olduğunu sanmıyorum. Yine de gazeteyi ve geçmişini bilen insanlarla yola devam ediyoruz.

Okurların Dâhil Edildiği Gazetecilik Pratiklerine Ağırlık Vermek

İnternet ve dijital platformların yaygınlaşması gazetecilik pratiklerini değiştirirken, haber profesyonellerinin okur ile etkileşiminin artmasına zemin hazırlamıştır. Bugün basılı gazetelerin aksine internet gazeteciliği, kullanıcıların yorum ve tepkilerine olanak tanımakta ve dahası haber üreticileri olmalarını mümkün kılmaktadır. Başka bir anlatımla geleneksel gazetecilikteki pasif okuyucu, yeni medya ile birlikte haberin yapım sürecinde dahi aktif konuma gelerek gazeteciliğin etkin bir parçası haline almıştır. Bu durum farklı ve özgün pratikleriyle bireylerin yaşamında etkin hale gelen yeni medya olgusunun bir sonucudur. Özetle yeni medya etkileşimselliği sayesinde okurların fikir ve yorumlarını görünür hale getirmekte, okurlar haber profesyonellerini yönlendirebilmekte ve hatta bizzat haberin üreticileri olabilmektedirler.

Yeni medyadan bağımsız olarak etkileşimli gazetecilik, 1990'lı yıllarda Yüreğir'in yeni bir gazetecilik modeli olarak hayata geçirmeye çalıştığı projedir aynı zamanda. Yarım kalmış bu proje, basılı gazetenin üretiminde okur ile haberciler arasında etkileşime dayanan bir anlayışı ve pratikleri içermektedir. Yüreğir, tasarladığı modeli şu sözlerle anlatmaktadır:

Etkileşimli gazetecilik diye bir yöntem başlattım. Amaç toplumun, okurun gazetede bazı görevler alması. Bu amaçla okurlarımızla 40'a yakın toplantı düzenledik. Kıbrıs davasından kaçak elektrik sorununa pek çok konuyu konuştuk. Kurtuluş Savaşı'ndaki gibi günümüzde de bir kıvılcım oluşturmaya çalıştık. Okurlarla yüz yüze toplantılarda bir araya geldik. Küçük komiteler kurarak ilerleyecektik. Bu projeyi ilk kez 2 Temmuz 1997 günü mezuniyet töreninde detaylı olarak anlatmaya çalıştım. Ancak önemi anlaşılmadı. Gürültüye gitti. Konuyu kapatmak zorunda kaldım. Konuşmam yarım kaldı. Sonra etkileşimli gazetecilik modelini sürdürmeye ekonomik imkanlarımız da el vermedi. Bunu sürdürecektik enerjiyi kaybettik. Yine de genç nesiller bilmese de okurumuz bu çabamızı biliyor. Gazetelerin toplumsal bir merkez olmasına ve etkileşimli gazetecilik yapmanın önemine olan inancım devam ediyor.

Çetin Remzi Yüreğir'in 1990'lı yıllarda gündeme getirdiği ancak yarım kalan gazetecilik modeli aynı dönemde ABD'de basına yönelik güvensizlik ve prestij kaybının artışı üzerine önerilen ve yurttaş gazeteciliği, kamusal gazetecilik ya da topluluk bağlantılı gazetecilik şeklinde ifade edilen bir gazetecilik anlayışı ile benzer yönler taşımaktadır. Ruhdan Uzun (2006), "Gazetecilikte Yeni Bir Yönelim: Yurttaş Gazeteciliği" başlıklı makalesinde bu gazetecilik anlayışının ortaya çıkış nedeninin iki farklı yaklaşım ile açıklandığını belirtmektedir. Birinci yaklaşım gazete okuyucusunun azalması yani gazetelerin tiraj kaybıdır. İkincisi ise yurttaş gazeteciliğinin Amerikan demokrasisinin krizine bir çözüm yolu ve alternatif olarak önerildiği yönündeki görüşleri içermektedir. Uzun (2006, s. 634), 1990'lı yıllarda ABD'de ortaya çıkan yurttaş gazeteciliğini müzakereci demokrasiyi geliştirecek radikal bir reform olmaktan ziyade, haber medyasının ekonomik sorunlarına çözüm bulmak için mevcut medya sistemi içinde kalınarak yapılan bir gidişat düzenlemesi olarak değerlendirmektedir. Gazetenin yayın politikalarında, karar alma süreçlerinde, gazetenin hazırlanmasında ve içeriğinde vatandaşların temsiliyetini geliştirmeye dayalı bu model Yüreğir'e göre yerel basını güçlendirecek bir yönelim olarak görülmelidir:

Şu haliyle gazetecilik yapılmıyor. Bu boşluğu kim dolduracak. Vatandaş gazeteciliği kaçınılmaz biçimde bu işin kaderi. Wikileaks olayını düşünün. Bir ihtiyaç doğmuş ve yapılmış. Gazetelerin yapması gereken şeyler bunlar. Halkın haberdar olmadığı, yalanlarla savaflara gidildiği bir dönem bu dönem. Yurttaşımızı buna hazır tutmak zorundayız. Burada amaç, gazetenin işlevleriyle bağdaşan bazı ilişkilerde vatandaşın temsiliyetini geliştirmek olmalı.

Yüreğir'in dile getirdiği modeli kendi gazetesinde kısmen de olsa hayata geçirdiği anlaşılmaktadır. Gazeteye yazı gönderen gönüllü yazarlar ve yurttaş gazeteciliği yapan gönüllülerin gazetenin içeriğinde payı bulunmaktadır. Güncel gelişmeler ışığında bir başka yönelimin ise sanat ve kültür içeriklerine ağırlık vermek olduğu anlaşılmaktadır. Durumu "Siyaset olmazsa sanat" dedik şeklinde dile getiren Çetin Remzi Yüreğir, sanat ve düşünce sayfası yaptıklarını, Türkiye genelinde sanat ve edebiyat çevresiyle olan güçlü ilişkileri sayesinde bu sayfanın düzenli olarak Ankara'da hazırlandığını kaydetmektedir.

Yerel Basın için Bir Fırsat Olarak İnternet Gazeteciliği ve Sosyal Medya

Basılı gazete olgusunun yakın bir tarihte sona ereceği, yaygın basının da yerel basının da internet gazeteciliği ile yoluna devam edeceği bir süredir öngörülen bir durumdur. Dijital ortamda gazete okuma alışkanlıklarının internet ve sosyal ağların yaygın kullanımı ile arttığı ve tirajların düştüğü bir ortamda basılı gazete çıkarmanın gazete sahipleri için bir yüke dönüştüğü anlaşılmaktadır. Daha önemlisi, demokratik toplumsal yapının gelişmesi

ve sürdürebilmesinde önemli rol oynaması beklenen yerel basın internet ortamında yayına geçerek, gelişmeleri hem yerel halka hem de ulusal ve uluslararası topluma ulaştırma olanağı bulduğu görülmektedir. İnternet yayıncılığı yerel gazeteciler açısından ulaşılabilirliği ve erişilebilirliği artırarak memleketlerinden uzakta yaşamlarını sürdüren kişilere memleketleri hakkında haber sağlayarak “aidiyet duygusu”nu da artırmıştır (Gürcan ve Bekiroğlu, 2013, s. 24). Bu durum da yerel gazetelerin okunurluk, Yüreğir’in ifadesiyle de “tıklanma” sayısını artırmıştır. Ayrıca sosyal medya platformlarının yaygınlaşması ve toplumsal yaşama ilişkin her türlü tartışmanın da platformlar üzerinden sürdürülmesi yerel gazetelerin sadece internette gazete adıyla bir web sitesine sahip olmalarının yetersiz kalmasına neden olmuştur. Okuyucuların da içerik üretimine dahil olmalarıyla yurttaş haberciliği anlayışı yaygınlaşmış, farklı kesimlerden kişilerin sesleri duyulmaya başlanmıştır. Bu nedenle gazeteler kendi adlarıyla sahip oldukları web sitelerinin yanı sıra Facebook, Twitter ve Instagram gibi sosyal medya platformlarında varlık göstermeye başlamışlardır. Yüreğir, internet gazeteciliğini yerel basın için yeni bir olanak olarak değerlendirmektedir:

Kaçınılmaz bir şekilde internete yöneleceğiz. İnternet iyi gidiyor. Milyonluk tıklanma var. Vatandaş gazeteciliğine geçecek ortam var. Sosyal medya artık ana akım medyanın da yerine geçebilecek bir hale geliyor. Basılı gazetenin işlevi kalmadı. Bunu internet gazetesinde yapmaya farklı kesimlerin sesini yansıtmaya çalışıyoruz. Gazetecilik, bir yerden sonra sosyal medya olarak görülecek. Basılı gazete olmayacak sanıyorum, dünya genelinde de bu durum var. Ne kadar önlenmeye çalışılsa da. Dünyanın her yerinde sosyal medyadan korku ve alerji var. Ana akım medyadan daha hırslı daha cesur, dünyanın her yerinde ortaya çıktı. Gözünü budaktan sakınmıyor.

Yüreğir, basılı gazetenin yayımlanmanın giderek güçleştiğini söylemektedir. *Yeni Adana*’yı ne kadar daha basılı olarak yayımlayabileceklerini öngöremediğini belirten Yüreğir, “Her şey pahalılaşta. Eleman yükünü taşıyamaz hale geldik. Basın İlan Kurumu’nun verdiği para baskı paramıza yetmiyor. Ekonomi izin verdiği sürece gazete basmayı devam ettireceğiz. Gelirimizin büyük bir bölümü baskıya gidiyor. Ekonomik koşulları düşünmekten gazetecilik yapılamıyor. Önümüzdeki yıllar için kaygım büyük. Bu durum Anadolu’nun birçok gazetesi için geçerli” diyerek gelecekte internet gazeteciliği ile yollarına devam edecekleri mesajı vermektedir.

SONUÇ YERİNE

Kurtuluş Savaşı yıllarında Milli Mücadele’ye destek vermek amacıyla yola çıkan *Yeni Adana* gazetesi, halen yayın hayatını sürdüren yerel gazete olarak hem Türkiye hem de dünya basın tarihindeki nadir örneklerden biridir. Kırılgan yapıdaki yerel basında gazetelerin kısa ömürlü oldukları ya da sıklıkla el değiştirdikleri göz önüne alındığında, *Yeni Adana*’nın 100 yılı aşkın süredir var olma mücadelesi dikkat çekicidir. Özellikle yerel basının işlevsizleştiği ve eski gücünü yitirdiği bir ortamda, Yüreğir ailesinin baba yadigarı bu gazeteyi ayakta tutma çabası içinde oldukları anlaşılmaktadır.

Gazetenin Milli Mücadele’den beri verdiği var olma mücadelesine bir yandan da çağdaş ve demokratik bir toplum için gazetecilik yapma mottosu eşlik etmektedir. Gazetenin imtiyaz sahibi Çetin Remzi Yüreğir’in söylemlerinde, toplumsal sorumluluk ve gazeteciliğin kamusal bir hizmet olduğu vurgusu öne çıkmaktadır. Cumhuriyet tarihinin kesintisiz kayıtlarından birisi olan *Yeni Adana*, Cumhuriyet ideolojisinin savunucusu bir gazete olarak Atatürk ilke ve devrimlerinin benimsetilmesinde önemli rol oynamış, yayın hayatı boyunca Kemalist çizgisini korumuştur. Gazete, Adana’nın siyasal, toplumsal ve kültürel belleği olarak nitelendirilebilir. Günümüzde, okurların düzenlediği kampanyalarla sağlanan finansal destek, gönüllü yazarların ve muhabirlerin içerik üretimi ile yapmış oldukları katkı, kısmen de olsa Çukurova yöresinin gazeteye verdiği kıymeti göstermektedir. Yüreğir ile yapılan görüşmede elde edilen bulgular değerlendirildiğinde, Türkiye’de yerel basın, ekonomik sorunlar nedeniyle giderek güç kaybetmektedir. Bununla birlikte, yerel basına yüklenen kamusal ve demokratik roller düşünüldüğünde, giderek işlevsizleşen ana akım gazetelerin aksine, yerel gazetelerin kamu sözcülüğü ve çok seslilik adına güçlendirilmesi elzemdir. Başka bir anlatımla, resmi ilan peşinde olup bu amaçla yayımlanan ‘naylon gazete’ler dışarıda bırakılırsa, yayımlandığı yörede vatandaşlar ile yerel otoriteler arasında köprü kuran, mağdurdan yana konumlanan, toplumsal sorumluluk anlayışı ile hareket eden, yayınları ile dezavantajlı kesimlerin sesi olan, kapsayıcı bir habercilik anlayışı için çaba gösteren, gazetecilik etik ilkelerine bağlı az sayıdaki yerel gazetenin, etkin biçimde yayın hayatını sürdürmesi önem taşımaktadır.

Bu çalışmada da değinilen yurttaş gazeteciliği ya da etkileşimli gazetecilik şeklinde ifade edilen gazetecilik anlayışı ve pratikleri, yerel gazeteler ile yöre halkı arasındaki bağı güçlendirecek, yurttaşların gazeteyi benimsemelerini sağlayacak bir çıkış yolu olabilir. Ayrıca *Yeni Adana* örneğinde olduğu gibi yerel gazetelerin internet gazeteciliğine ağırlık vermelerinin, ulusal ve uluslararası düzeyde daha fazla okura ulaşma imkanı

vereceği, böylelikle okur ile olan etkileşimi ve okurların katkısını artıracakı değerlendirilmektedir. Böylelikle baskı nedeniyle yükselen maliyetler ortadan kalkacak, internetin sağladığı gelir modelleri, ekonomik sorunlar yaşayan yerel basına nefes aldırabilecektir.

KAYNAKLAR

- Akalın, G. (2000). Kurtuluş Savaşı'nda Adana basını. *Efsaneden tarihe tarihten bugüne Adana Köprü Başı* (s. 122-127), E.Artun ve M. Sabri Koz (Haz.). Yapı Kredi Yayınları.
- Aziz, A. (2017). *Sosyal bilimlerde araştırma yöntemleri ve teknikleri*. (11. Basım). Nobel.
- Berg, BL & Lune, H. (2015). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri*. (H. Aydın, Çev. Ed.). Eğitim Yayınevi.
- Coşar, ÖS (1964). *Milli mücadele basını*. As Matbaası.
- Değirmenci, G. (2019). *Adana basın tarihi (1873-2000)*. [Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacı Bektaş Veli Üniversitesi].
- Gezgin, S. (2007). *Türkiye'de yerel basın*. İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Güner, Z. (1998). Millî Mücadele'de Türk kamuoyunu oluşturan basın. *Erdem*, 11(31), 89-104.
- Gürcan, H. & Bekiroğlu, O. (2013). Türkiye'de internet gazeteciliği açısından yerel basının genel görünümü ve bölgeler arası bir değerlendirme. *Selçuk İletişim*, 5(1), 22-29. <https://dergipark.org.tr/tr/pub/josc/issue/19015/200718>
- Gürel, N. (2007). Yerel basının işlevi ve demokrasilerde önemi. S. Gezgin (Ed.). *Türkiye'de yerel basın* (s.171-176). İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Yayınları.
- Gresne, C. (2013). *Nitel araştırmaya giriş*. (A. Ersoy ve P. Yalçınoğlu, Çev.Ed.). (3. Baskı). Anı Yayıncılık.
- İdem, T. (2004). *Adana Vilayeti Müdafaa-i Hukuk Cemiyeti Reisi Ahmet Remzi (Yüreğir) Bey*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mustafa Kemal Üniversitesi].
- İslam, İ. (2017). *Milli Mücadelede Yeni Adana gazetesi*. MF Sansar & AC Çatal (Ed.). Seyhan Belediyesi Kent Kitaplığı.
- Koloğlu, O. (2006). *Osmanlı'dan 21. yüzyıla basın tarihi*. Pozitif Yayınları.
- Lüle, Z. (2019, 9 Temmuz). *Yerel medyanın önemi*. <https://t24.com.tr/yazarlar/zeynel-lule/yerel-medyanin-onemi,23075>
- Okday, İHT (1932). *Adana Vilayeti Matbuatı*. Hariciye Vekaleti Matbaası, Neşriyat No: 67.
- Pulur, H. (2017). Yeni Adana Adana'nın anıtıdır. V. Şahin, A. Yahşi ve F. İnceoğlu (Haz.). *Yüzyıla Doğru Yeni Adana Gazetesi* (s.79). Yeni Adana Gazetesi Kitabevi Yayınları.
- Şapoyo, EB (1976). *Türk Gazeteciliği Tarihi Her Yönüyle Basın*. Güven Matbaası.
- Topuz, H. (2003). *II.Mahmut'tan holdinglere Türk basın tarihi*. Remzi Kitabevi.
- Uzun, R. (2006). Gazetecilikte Yeni Bir Yönelim: Yurttaş Gazeteciliği. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 16, 633-656.

Uzun, R. (2020). Kitle fonlu gazeteciliğin savunulmasında etik değerler. T. Durna, Z. Özarslan & P. Ögün Emre (Der.) *Sayısal eşitsizlikler ve gazeteciliğin geleceği* (s.117-143). um:ag Vakfı Yayınları.

Varlık, MB (2006). Adana basın tarihi üzerine bibliyografik notlar (1983-1928). *Kebikeç*, 21, 231-241.

Yeni Adana (2017). *100. yıla doğru Yeni Adana gazetesi*. Yeni Adana Gazetesi Kitabevi Yayınları, No:1.

Yıldırım, C. (2013). I. İnönü Muharebesi'nin yerel basındaki yansımaları; 'Yeni Adana' gazetesi örneği. *Ankara Üniversitesi Türk İnkılap Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 51, 745-766. https://doi.org/10.1501/Tite_0000000376

Yıldız, F. (1998). *İzmir örneğinde yerel basında işgücü kalitesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi).

Yüreğir, ÇR (1997). *İletişim, bilim ve bilişim çağında bilgiyi yönetmek*. Çukurova Üniversitesi Sağlık Bilimleri, Sosyal Bilimler ve Fen Bilimleri Enstitülerinin Diploma Töreni Konuşma Metni.

Sürelî Yayınlar

Yeni Adana, 4 Kasım 1928.

Yeni Adana, 29 Ocak 1929.

Yeni Adana, 29 Temmuz 1929.

Yeni Adana, 1 Nisan 1937.

Yeni Adana, 27 Kasım 1950.

Yazar Katkı Oranı

Birinci yazarın çalışmadaki katkı oranı %60, ikinci yazarın katkı oranı ise %40'tır.